



การเสนอแนวทางเพื่อออกแบบนิตรศการหุ่นวังหน้า



อินทิรา ฉลาดปรี

อภินันท์นาการ

จาก

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา  
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2544

ISBN 974-665-703-8

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

รพ

๑ 745 ก

2544

ค.2

4137643 LCCS / M : สาขาวิชา : วัฒนธรรมศึกษา ; ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คำสำคัญ : หุ่นวังหน้า / การออกแบบนิทรรศการ / สื่อ

อินทรา ฉลาดปรี : การเสนอแนวทางเพื่อออกแบบนิทรรศการหุ่นวังหน้า  
(A GUIDANCE FOR EXHIBITION DESIGN OF THE VICEREGAL PUPPETS) คณะกรรมการ  
ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อภิญญา บัวสรวง, ศศ.บ.,M.A., อนันต์ สบฤกษ์, กศ.บ., กศ.ม, สวรรค์  
ตั้งตรงสิทธิกุล, คอ.บ.,สถ.ม., ฉัตรชัย อินทรโชติ, ศ.บ., 164 หน้า. ISBN 974-665-703-8

การจัดแสดงหุ่นวังหน้าที่พระที่นั่งทักษิณานิรมลในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร  
ในปัจจุบันนี้ยังมีได้นำเสนอสารัตถะตลอดจนศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหุ่น ดังนั้นเมื่อผู้ชมเข้า  
ชมนิทรรศการจึงไม่สามารถรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ผู้วิจัยได้เข้าศึกษาเพื่อเสนอแนวทางสำหรับการ  
ออกแบบนิทรรศการใหม่ให้เหมาะสม ซึ่งวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่  
จะเสนอแนวทางเพื่อออกแบบนิทรรศการหุ่นวังหน้า โดยอาศัยการตีความจากการศึกษาประวัติ  
ความเป็นมา และสาระสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวหุ่นวังหน้า ในการศึกษาใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสาร  
ชั้นปฐมภูมิ ชั้นทุติยภูมิเป็นหลักผสมผสานกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน หุ่น-โจน-ละคร  
และนักออกแบบนิทรรศการ ผลการศึกษามีดังนี้

จากการศึกษา ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา การสร้าง การเชิดหุ่น ตลอดจนแนวคิดในการจัด  
นิทรรศการ ซึ่งสามารถนำสาระความรู้มาใช้ในการออกแบบเพื่อจัดแสดงนิทรรศการได้ ส่วนแนวคิดที่ใช้ในการ  
วิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อถอดความหมายเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ผ่านสื่อ อันพยายามแสดงให้เห็นว่า  
วัตถุหรือหุ่นวังหน้านั้นสามารถเล่าเรื่องได้ โดยอาศัยการตีความและถ่ายทอดที่เหมาะสม

ผลของการวิจัย ผู้วิจัยพบว่าพระที่นั่งทักษิณานิรมลในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร มีข้อจำกัด  
หลายประการที่ไม่เหมาะสมในการจัดแสดง จึงได้ใช้แผนผังพื้นที่พระที่นั่งวสันตพิมานมาประกอบแนวคิดในการ  
ออกแบบ ผู้วิจัยใช้แก่นเรื่อง (Theme) เป็นหลัก โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 หัวข้อ คือ 1.) ดำเนินหุ่นไทย : มหรสพ  
ไทยโบราณเพื่อความบันเทิง 2.) หุ่นวังหน้า : ประณีตศิลป์แห่งพระราชวังบวรสถานมงคล 3.) ระยะเวลาในการแสดง  
4.) ภูมิปัญญาช่างไทยในงานหุ่น (วังหน้า) ต่อจากนั้นได้ใช้จินตนาการสร้างภาพลักษณ์ขึ้น และกำหนดสื่อสิ่ง  
แสดงตามเนื้อเรื่อง ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า กระบวนการสร้างเนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญ เพราะขั้นตอน การออกแบบที่จะ  
ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องใช้การตีความจากสิ่งที่เป็นนามธรรมมาสู่รูปธรรม และมีภาพลักษณ์เป็นตัวเชื่อมเพื่อ  
ประสานความเข้าใจระหว่างนักพิพิธภัณฑสถานกับนักออกแบบนิทรรศการให้เกิดความคิดเห็นในแนวเดียวกัน  
ร่วมกับเรื่องของจิตวิทยาการรับรู้และความสัมพันธ์ของร่างกายมนุษย์กับการออกแบบด้วย

อนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า การออกแบบด้วยสื่อจึงมีส่วนร่วมที่สำคัญกับการรับรู้ของผู้ชม เพราะ  
สื่อเป็นตัวกระตุ้น ที่สามารถดึงดูดผู้เข้าชมเข้าใจได้ดี อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ จำเป็นต้อง  
เกี่ยวพันกันและสอดคล้องกันในความพอดี อันจะส่งผลให้การออกแบบนิทรรศการประสบความสำเร็จตาม  
แนวทางที่วางไว้

4137643 LCCS / M : MAJOR : CULTURAL STUDIES ; M.A. (CULTURAL STUDIES)  
KEY WORDS : THE VICEREGAL PUPPETS / EXHIBITION DESIGN / MEDIA  
INTHIRA CHALADPRU : A GUIDANCE FOR EXHIBITION DESIGN OF  
THE VICEREGAL PUPPETS. THESIS ADVISORS : APINYA BUASUANG,  
B.A.,M.A., ANAN SOBRERK, B.Ed., M.Ed., SAWAN TANGTRONGSITTHIKUL,  
B.IEd., M. ARCH., CHATCHAI INDRACHOT, B.FA. 164 P. ISBN 974-665-703-8.

To date, the exhibition of Viceregal puppets at the Taksinapimuk Hall, National Museum, Bangkok, has not presented the essence and relevant arts of the puppet exhibition. An audience might not be able to conceptualize all of the various stories. The objective of this research was to present a guideline to design an exhibition of Viceregal puppets.

The methods used were interpretations of historical background and important features to identify the Viceregal puppets. This study used primary and secondary documents combined with interview from experts on puppets, mask-plays, and plays and also interviewees of the exhibition designers.

The following were the results of the study :

It revealed a historical background, making, puppeteering as well as conceptioning and preparing an exhibition. This was the basis to design the exhibition. However, the concept in analysis concerned communication to encode all stories through media. It revealed that materials or Viceregal puppets were able to tell the story by using a suitable interpretation and transference of meaning.

It was found that there were some limitations in preparing the exhibition at the Taksinapimuk Hall in the National Museum. The layout of the Wasantapimarn Hall was conceptually used to design an exhibition.

The "Theme" of an exhibition was set in four topics : 1) The legend of Thai puppets, Traditional Thai entertainment, 2) The Viceregal puppets : Fine Arts of Bawornsatarn Mongkol Palace, 3) Ramayana in the show and 4) The intelligence of Thai craftsman in the Viceregal puppets. Then the researcher imagined the presentation and then determined the media to express ideas of the story. The process of expressing the story was vital since the steps to successful design depends heavily on interpretation by subjective thought, into objective presentation. These steps needed three crucial factors : firstly, images to be linkages in creating mutual understandings between curators and exhibition designers, secondly, a psychology of human perception, and thirdly, the design of human manner relevant to the human anatomy as well.

It is suggested that media design could be concerned closely with the audience's perception because media inserts draw attention from the audience in order to understand the whole story. However, all of these factors must support and must correspond to each other in order to reach a successful exhibition as planned.